

■ 2-ги арын 1987 ч. апрель 15

Улусчу чогаадылганың ийиги Бүгү-эвилел

фестивалы чоруп тур

ТАНЦЫ-САМНЫ ҮНЕЛЕЗЕ-ДАА...

Улусчу чогаадылганың ийиги Бүгү-эвилел фестивалы программасында түштүк республиканың арасында чарыштыг районунун бот-тынгылар трам чүтү коллективтеринин көрүлдөсү уламдыкылаан. Эрткен улу-хүндө, улуу дургаар саа-аар болза, тоску болган он-гу районунун концертти болган. Бо уаалаа «Хунду-лелдин Демдээ» орденнин жогжум-ши театрыга база-ла «кижи бажы кирип...».

Мурундагы концерттерде дуржула аккан жюри ке-жигүнери болган көркүчү-лер демилгелери болган сайгарылаары кылмы, чо-гуур түнелери үндүрөт.

Бола тораап — республи-ка иштинге-ла, дөмөк Тен-гиз чүтүмүкү өскө булу-карыла-лаа — калдык-лаа — концерттин танды-биле эл-дөмүн көрбөс мей. А тес-кемчилер бо улу-күрдөсүн «Танцата» үндөсүнө жог-жум-хореографты көрүтү-биле эл-дөс. Көжөкө ажы-жыгы билек, сцене кыры-кызыл-чайт база нөгөн өң-шыл ая берген: кыстар — кызыл-кызыл аржыларды болган кызыл-кызыл плат-дөмү, оолдар — кызыл-кы-зыл бөрүлөт, өскө хви-ноган. Танцынын хей кир-жичилери сценаны дола берген. Ыча кижиниң шү-тузунун шимчөшкүн чы-гыс аай: дүргө-лаа, көр-гүтү-лаа. Чөргө омак, д-дими, шиптирлал бол-ган тур-оруктуу аажок. Тан-цы-чыларын тилеги-төбөс куу-таалы, күш хара тууду ал-ган. Ол бүтү жогжум-биле каттыкыл жөргө, кижиниң сетил-салгыж көдүрүт, сактырга, тачаналыг айт-тын жоожазы холда кел-гөшкөш болуу.

Бо танышын Валентина Оюн тургуска. Ол болу Ор-ламанын өөрөнүкчиз бол-ган салгакчы. Донга Ор-ламий (ам Кызылда) болган Оюмаа Селей (база Тес-Хем-деу) шыкш талаттылыг баш-кылар республикада көзү-дөп, таныш болган хорео-графияны көсүкү апар чыдары өөрүнчүг.

«Угулаалар». Чүгө ре-спубликага эвес. Новосиб-ские, Иркутские болган Москва үнелеттирген бо-танышын Самагалдайныч уран чүтү школянын баш-кызы Валентина Оюн че-лиштинин белекчиз. Ук-танышын тургуура. Орла-майныч чүт хайр күш үн-дүргөсүн, кайы кире чога-ламын, тызымы ажылаа-нын хемчөсү бөргө: угула-бүтүзү карака көстүр, чу-рука тирттырар кылдым кылмы калы. Алгазы база аажок таарышкан. «Байка-чеч» деп таныш база улу-г үнелдиз алган. Көк мар-ла дүзү-биле чектеринин хө-кыдымга салгылаан чыга-нымы, суг дүзүгө ойнал, чал-гыгларга салдан турарын олчан көргүсөк. Сактыр-га, херек кырыда ычпаар болуп турган шыкш. «Угу-лааларын» угулаа бүтүзү үнелел турганы шыкш, ма-наа база хол чаккашкын үзүктөлбөс. Соңу чүк улу-старын таныш база ыч-паар үнелеткен. Самагал-дайныч Кудурта бажынын таныштарынын күтүскөн таныштарынын чүгө «Эл-дөк шынгыраш» ер алды-шынгыраш чөк болган. Ша-наа-ла, саала бажыга шы-гыраш демилгиле ойнаа болза, шимчөшкүн бүтүз чиге, тоза болуу болган

хей-айты-лаа көдүрү тур-ган ийик. Ол шынгыраш-лааш хөгжүмү-лаа солуп бо-луу. Ук танышын чамдым шимчөшкүнери чок, чам-дымы өскө.

Ансамблдеринин нинти-диз болган ийи-чайгысты-лаа ырыларын тес-кемчилерин багыт эвес күтүскөсүн дем-дөсүр апар. Николай Чам-балдин «Тыва эки-турачы-ларга» деп ырымы Шуур-мактын оолдар ансамблини күтүскөн, Кан-оол База-оолду «Каллак-Хамар» деп ырымы Самагалдайныч уруулар ансамблини күтү-скөсүн, А. Артемовтун «Тиле-гел» деп ырымы рай-по чолаачымы Болат-оол Саңат, районо ажыдакчы-лары Кудурт Кудур-оол, Ни-колай Чамбал оларын, Ва-чеслав Тавоитун «Анжы-хайжулар ыры» Елена биле Николай Доудайларын ыры-лаан белек үнелдиз ал-ган. Мааа А. Тухмаювтуң «Бис тайбың дөш» деп ыры-ын Алла биле Юрий Темек-терин боттарыныч үш шко-ла кыстары-биле кады ырылаан, тыва улуустун «Ал-ды баштыг Кара-Дыны» деп ырымы орук-септеге уча-тогууң мастери Валерий Па-рыпмааныч ырылаан дем-дөсүр болуу.

Бо концерт көркүчүлөр-ин магадаткан көргүзү — Самагалдайныч Кудурта бажынын методис Сергей Дюжунуң сайдайлар кыры-га кылган мергежилдери: сайдым сайай кырына жөмөй салган сайыда хей хол кырыга кууду башта-лар туруп каан турар. Бөш кыт сайдынын кырына бе-ли ычпаар турлар. Дон-гайгы салган сайдыныч дөрт буюнуң кырыга тур-гууру салган сайдыныч дөрт буюу келер. Дараа-зын ол тургууру салган сай-дайныч оорганга үстүгө чаа салган сайдыныч оор-ган дөмөшкү тургууру — ычпаар бөдип чоруп каар — көркүчү кижиге бөзү де-милчиге.

Тес-Хем улузунуң ре-спублика көрүдөсүнө хөмөй-дөп турганы чөргө эскер-бөс мей. Бо уаалаа «Кы-зыл» совхозтун чолаачы Орлан Чорбанынчы сыгыр-каны солук. Чер-чөдө чаа чүдүлөр эскерткисин бар-ган жугуруу. Оон ийи бо-районун эвес районараа бир магады — концертте өөрөнүкчилер кыриштыр-бөзү.

Көжөкө ажыттырга, Эр-зияныч бот-тынгытар эр-ти-тери каш алыз өңүт көс-түп кээр: артыда — чий-гир-көк, оң бетинде — ак-көк тоинар, мурунда — ак-ага-ан хөмөйлер болган кара-бо-галы юбкалар. Ол өңдө-рүн электри чырым улам чыг-дөмүрүп турар, магадыл кө-рүш Оларын А. Чыргал-оолду «Революция күштү берген» деп нинтигын ыры-лааны база эки болган. Мааа ол ырымы белекчиз Валентина Эрзетининч улу-г күштү үндүргөсүн илден Ко-пертин хатган «Тайбыны камгалаарыга» деп нинти-гын ыры база белек үнел-диз алган.

Уруулар болган оолдо ансамблдеринин күтүскөн-дөсү. «Тилегиңиң мөңгө олу», «Ленинчөк» деп ырлар база тууду чериниң аякчыны Кожик Сактылч «Кыргылар» — олаа чер-ин аякчыны Любовь Ло-дукуй «Одхалаан семир-тиди» деп ырылар ыраа-

нын көркүчүлөр адым ча-лаашкыны-биле — утаанар. Район столовааның повары Акжас Сагаан А. Чыргал-оолду «Улуг-Хемин, Елсе-оолду» деп ырымы баулут ар-тистер деп аянгы ырааан. Кыргыраш суг дөт арыг, өтүт болган чиди үш бөдү-төктүп турган шыкш. Ыра-жыныч торгу тогу, сула ча-ны болган чазык шырай чоргоаралды көдүрүп көр. Ук көрүдөсүн киржикчиз Дүңтүр Бригатын «Сени сактып ор мен» деп ырымы тууду чериниң ажыдакчымы Алексей Хумбид биле башкы Алексей Соляныч ийи үнө күтүскөн, чолаачы Сергей-оол Чычымааныч «Чокон хонтор мөр» деп ырымы ыра-лаан база чогуур үнелдиз алган.

Соңу чүк улуустарын танышын Айна Аржакча че-лиштинин белекчиз, хван

база өңүр, шимчөшкүнүлөр тоза, чыгыс ай. Зинаида Төмүрүң белекчизин «Тыла-ныч чалымы назымы» база торгут таныш база багыт эвес күтүскөсүн.

«Чаа орук» совхозтун ажыдакчы Николай Дирин-чал Степан Сарыг-оолду «Тилеңиң бис деп шүлүң дыка тоза, бидингир бол-ган шимчөшкүнүң ном-чаан. Биче-оол Дюжунуң «Одхере тургуунаал» деп шүлүң культура ажыдак-чымы Надежда Лакпажан база эки номчаан.

Көрдө соода жюри ке-жигүнери чогуур түнелдиз үндүргөн, элөө хей көргү-түтү Улуг Октябрьин 70 чыл оюна тургускаан ба-ыраалаа кыриштыр-биле шыкш алган. Жюри чаа чүдүлөдүн тынгы кып тур-гарын демдөсүн. Чинжэ

жөргө, бо ийи районга ыры-лаашкыны-биле — утаанар. Район столовааның повары Акжас Сагаан А. Чыргал-оолду «Улуг-Хемин, Елсе-оолду» деп ырымы баулут ар-тистер деп аянгы ырааан. Кыргыраш суг дөт арыг, өтүт болган чиди үш бөдү-төктүп турган шыкш. Ыра-жыныч торгу тогу, сула ча-ны болган чазык шырай чоргоаралды көдүрүп көр. Ук көрүдөсүн киржикчиз Дүңтүр Бригатын «Сени сактып ор мен» деп ырымы тууду чериниң ажыдакчымы Алексей Хумбид биле башкы Алексей Соляныч ийи үнө күтүскөн, чолаачы Сергей-оол Чычымааныч «Чокон хонтор мөр» деп ырымы ыра-лаан база чогуур үнелдиз алган.

К. ЧОДУ.
ЧУРКУТКАДА: Эрэя рай-онун хөйүн ырылаа; «Угулаалар» деп танышын тес-кемчилер күтүскөн тур. О. М. КАЛЧАННЫН. О. ОХМЧНИКТИН фотолары.

база өңүр, шимчөшкүнүлөр тоза, чыгыс ай. Зинаида Төмүрүң белекчизин «Тыла-ныч чалымы назымы» база торгут таныш база багыт эвес күтүскөсүн.

«Чаа орук» совхозтун ажыдакчы Николай Дирин-чал Степан Сарыг-оолду «Тилеңиң бис деп шүлүң дыка тоза, бидингир бол-ган шимчөшкүнүң ном-чаан. Биче-оол Дюжунуң «Одхере тургуунаал» деп шүлүң культура ажыдак-чымы Надежда Лакпажан база эки номчаан.

Көрдө соода жюри ке-жигүнери чогуур түнелдиз үндүргөн, элөө хей көргү-түтү Улуг Октябрьин 70 чыл оюна тургускаан ба-ыраалаа кыриштыр-биле шыкш алган. Жюри чаа чүдүлөдүн тынгы кып тур-гарын демдөсүн. Чинжэ

Мурунку чылдарда Бай-Тал суура болган көдө Со-веттин деискеринде чурт-тап турар чон ортузунга ки-жиондигини, культуру, кш-культура болган спорт ажыдакчы кошкатканын-дан ажыл-агыйга ээ-ларын-салга чок, корум-чурум ха-тышкын бербес, олуршкан-нар бодаларын илередир, баш узур планнап алган кылдыр дөн ажылы сүмө-жир, дугуржур.

Шак мындг деминг хө-дөлшкүннөрдөн баштайгы эки түнелдир көстүп келген. Кудурта бажынында органи-застан 4 клубта, 8 бөлүм-де 273 киж кирип турар. Чүгө ыры бөлүмүндө 70 аныктар хаара туттунал. Таныш, хөгжүм херексө-дөсүн, шынжы артыл да-варынын болгумериниң ажылы көсүтү-биле эки-лөш. Чыл эргөсүнө тура организастан кыш-бүрү те-малыг келжөргө, дис-фери, помотула конфе-ренцияларга 5700 киж ки-ришкен. Мыда 15 кижде агиткультбригада малчын бригадаларга уда-дараа үчүтүшкүлөрн организастап турар. Суурда херөжөнөр чөвүлөниң ажылы чогуу

Кыска медээлер

ТҮҢНӨА КОНЦЕРТ

Шамбалыг Кудурта бажыныга күш-ажылы кол-лективтерин арасында кө-рүдөсүн түнел концерт болуп эрткен. Концерти көрү-биле чон клубта дол-дур олуртукан. Концерте солун номерлер хой болган. Ыланга яши-сад коллек-тивин 15 республиканыч улуустарынч хептерин кет-тизген «Угулаалар» деп уруулар ансамблин «Кара-хоран» деп соодулуң интер-мөшкүн. Умжыа Сарыг-ла-ныч «Элөкөк шынгыраш» деп танышын чык, эл-тер текини, Мирсала Бай-кылааныч сыгыны, авто-парк коллективинин оолдар

«САМБАЖЫК» — ШАМБАЛЫГДА

Шамбалыгың Кудурта бажыныга Кунгуртуу суу-нуң бот-тынгытар артистери Виктор Кок-оолду «Самба-жык» деп шынжын үндүрүп, аалдап келген.

Иракы Кунгуртууда кел-ген артистер чүгө бистич суурга бо шынжы ойнаа эвес, олар Кара-Хаанка, Че-дере, Бая-Колга база ой-наан болдулар. Шынжы ре-

ажыл шагы элөөр мурун-да, парком секретарына кабинетинде чыгып, кылды-ган ажыдакчы түнелдиз, да-раамыда недежда чүтү кы-лырын сүмөлөжир ам чы-чил болган. Алаа парком секретары, көдө Совет күтү-комунуң даргазы-даа ай-тышкын бербес, олуршкан-нар бодаларын илередир, баш узур планнап алган кылдыр дөн ажылы сүмө-жир, дугуржур.

Шак мындг деминг хө-дөлшкүннөрдөн баштайгы эки түнелдир көстүп келген. Кудурта бажынында органи-застан 4 клубта, 8 бөлүм-де 273 киж кирип турар. Чүгө ыры бөлүмүндө 70 аныктар хаара туттунал. Таныш, хөгжүм херексө-дөсүн, шынжы артыл да-варынын болгумериниң ажылы көсүтү-биле эки-лөш. Чыл эргөсүнө тура организастан кыш-бүрү те-малыг келжөргө, дис-фери, помотула конфе-ренцияларга 5700 киж ки-ришкен. Мыда 15 кижде агиткультбригада малчын бригадаларга уда-дараа үчүтүшкүлөрн организастап турар. Суурда херөжөнөр чөвүлөниң ажылы чогуу

башкы Ажыныч Дагит-оолуна Салчак эки башка-рып, агиткватираларын күжү-биле суббота, саамак-культура бажыныга дш-танымга келжөлөрн органи-застан чачыл болган.

Чоокта чаа агиткватир-лар арасында бот-тынгытар уран чүтү көрүдөсүн эр-тирген. Алаа «Мейн», «Мөң-гүлөк», «Аржаан» агитквар-тиралар тилкын. Ларис Аржакча, Людмила Маады Акжас Солян, Елена Са-чак, Аймаа Анай-оол, Ро-влия Ченгээ шыкш иленип-литерин Николай Саа, Серендок Күжүтөт, Ан-чымаа Солян, Сергей Чынг-Зоя Маадыр, Зинаида Ка-лар-оол шыкш таланты бот-тынгытар артистери бай-талылар мантап чуга-лажыр. Тус черге коллек-тив ажыл-агыйның үндө-лөкчөсүнүн барзын, бай-лак дугуржугалыг малчын чоран, талантыг, уран-шөвөр, 70 харыг Ааш Чымапоина Иргит Эр-эни концертке кирип, ко-жамыктарын чогадып, «Хо-жошкы» клубун башкырып, аныктарга үлөсөр-чөжөн көргүзүп чорору.

Кудурта бажыныч ча-ныда Р. И. Ченгээниң эр-

телекчилерин 14500 ном фон-дууг, 670 номчуктуу кө-дө библиотеканың ажылы багыт эвес. Суурда күш-культура болган спорт ажи-лалы мурунку чылдаран эки-лөшкөн. План кутуар ичи-болган бүт бөжүтүр мар-галлаарын эртин турар. Костакан спорт организас-тору Сергей Дегер мыл ор-гумак школа-биле быжыг харылдагы.

Бай-Талдын ажал-шынжы-ры «Арагалаашкыга болган алкооголмөс удуу демиселди күштөлдөр дугайында» нам, чазактын доктаалы чүдүлүгүнүң дөткөн бол-ган талон-биле арага садык алырмыдан шыга-ла ойта-лаан, элөөр, кадык-чагай амдылардын орунуге кир-ген. Ычпаган чоңунуң хөс-түгү үзөни, дшптамалыгын шык, чон организастарынч уланган боттук хөмөсүнүн ал, партия организаста-нын удурулазы-биле демик ажалдап, чурттан турар.

А. ХЕРТЕК.

«Шынжы» көрр.

Редактор В. С. ШАРАВИН

ТВ

АПРЕЛЬ 15-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

7.00 — Эртеги гимнастика. Музыка. 7.30 — «Уч». 8.15 — Док. фильм. 9.10 — «Экин, музыка». 9.45 — «Малалар». 13.55 — 14.30 — ВЛКСМ-иниң XX съездинин ажыдакчымы. Кремльдиң Съездин орду-зунаа дамчыдыла. 16.00 — Мелалар. 16.15 — «Уш Вали-дмар, азм кижки фактору». Док. фильмин баштайгы көргүзүт. 16.30 — «Спорт болган кижин». «Кыма-лаа дөмөй эвес Расторонкий». 17.00 — «Ыр киж-биле ар-тар». «Инар, хем ындам». 18.00 — «Манча Ленин ажалдап, чурттан чоран». Док. фильмин баштайгы көргүзүт. 18.10 — Д. Шо-такович. Концерт. 18.45 — Бөгүн дөмөйдө. 19.00 — Кеңээс аялалар. 19.45 — «Күжөс мей, кылбас мөм». Музыкалык. 19.55 — «Хуула сокуурал». 1-ги сериясы. Урап-чечен телефилмин баштайгы көргүзүт. 21.00 — «Уч». 21.35 — «Хуула со-нуурал». 2-ги сериясы. Урап-чечен телефилмин баштайгы көргүзүт. 22.45 — Бөгүн дөмөйдө. 23.00 — Бүт бөмбүт. Олмөшкүн тургун-иниң шылда маргалдаан Турия биле СССР-ниң ши-лидек коммалары ой-наар. Турцияла дамчыды-га. 23.45 — 00.25 — ВЛКСМ-иниң XX съездинде.

ИЙНГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 — Эртеги гимнасти-

ка. Музыка. 7.30 — «Уч».

8.15 — Док. фильм. 9.10 — «Экин, музыка».

9.45 — «Малалар». 13.55 — 14.30 — ВЛКСМ-иниң XX съездинин ажыдакчымы.

Кремльдиң Съездин орду-зунаа дамчыдыла. 16.00 — Мелалар. 16.15 — «Уш Вали-дмар, азм кижки фактору».

Док. фильмин баштайгы көргүзүт. 16.30 — «Спорт болган кижин».

«Кыма-лаа дөмөй эвес Расторонкий».

17.00 — «Ыр киж-биле ар-тар».

«Инар, хем ындам». 18.00 — «Манча Ленин ажалдап, чурттан чоран».

Док. фильмин баштайгы көргүзүт. 18.10 — Д. Шо-такович. Концерт. 18.45 — Бөгүн дөмөйдө. 19.00 — Кеңээс аялалар. 19.45 — «Күжөс мей, кылбас мөм».

Музыкалык. 19.55 — «Хуула сокуурал». 1-ги сериясы.

Урап-чечен телефилмин баштайгы көргүзүт. 21.00 — «Уч».

21.35 — «Хуула со-нуурал». 2-ги сериясы.

Урап-чечен телефилмин баштайгы көргүзүт. 22.45 — Бөгүн дөмөйдө. 23.00 — Бүт бөмбүт.

Олмөшкүн тургун-иниң шылда маргалдаан Турия биле СССР-ниң ши-лидек коммалары ой-наар.

Турцияла дамчыды-га. 23.45 — 00.25 — ВЛКСМ-иниң XX съездинде.

ИЙНГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 — Эртеги гимнасти-

ка. Музыка. 7.30 — «Уч».

8.15 — Док. фильм. 9.10 — «Экин, музыка».

9.45 — «Малалар». 13.55 — 14.30 — ВЛКСМ-иниң XX съездинин ажыдакчымы.

Кремльдиң Съездин орду-зунаа дамчыдыла. 16.00 — Мелалар. 16.15 — «Уш Вали-дмар, азм кижки фактору».

Док. фильмин баштайгы көргүзүт. 16.30 — «Спорт болган кижин».

«Кыма-лаа дөмөй эвес Расторонкий».

17.00 — «Ыр киж-биле ар-тар».

«Инар, хем ындам». 18.00 — «Манча Ленин ажалдап, чурттан чоран».

Док. фильмин баштайгы көргүзүт. 18.10 — Д. Шо-такович. Концерт. 18.45 — Бөгүн дөмөйдө. 19.00 — Кеңээс аялалар. 19.45 — «Күжөс мей, кылбас мөм».

Музыкалык. 19.55 — «Хуула сокуурал». 1-ги сериясы.

Урап-чечен телефилмин баштайгы көргүзүт. 21.00 — «Уч».

21.35 — «Хуула со-нуурал». 2-ги сериясы.

Урап-чечен телефилмин баштайгы көргүзүт. 22.45 — Бөгүн дөмөйдө. 23.00 — Бүт бөмбүт.

Олмөшкүн тургун-иниң шылда маргалдаан Турия биле СССР-ниң ши-лидек коммалары ой-наар.

Турцияла дамчыды-га. 23.45 — 00.25 — ВЛКСМ-иниң XX съездинде.

ИЙНГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 — Эртеги гимнасти-

ка. Музыка. 7.30 — «Уч».

8.15 — Док. фильм. 9.10 — «Экин, музыка».

9.45 — «Малалар». 13.55 — 14.30 — ВЛКСМ-иниң XX съездинин ажыдакчымы.

Кремльдиң Съездин орду-зунаа дамчыдыла. 16.00 — Мелалар. 16.15 — «Уш Вали-дмар, азм кижки фактору».

Док. фильмин баштайгы көргүзүт. 16.30 — «Спорт болган кижин».

«Кыма-лаа дөмөй эвес Расторонкий».

17.00 — «Ыр киж-биле ар-тар».

«Инар, хем ындам». 18.00 — «Манча Ленин ажалдап, чурттан чоран».

Док. фильмин баштайгы көргүзүт. 18.10 — Д. Шо-такович. Концерт. 18.45 — Бөгүн дөмөйдө. 19.00 — Кеңээс аялалар. 19.45 — «Күжөс мей, кылбас мөм».

Музыкалык. 19.55 — «Хуула сокуурал». 1-ги сериясы.

Урап-чечен телефилмин баштайгы көргүзүт. 21.00 — «Уч».

21.35 — «Хуула со-нуурал». 2-ги сериясы.

Урап-чечен телефилмин баштайгы көргүзүт. 22.45 — Бөгүн дөмөйдө. 23.00 — Бүт бөмбүт.

Олмөшкүн тургун-иниң шылда маргалдаан Турия биле СССР-ниң ши-лидек коммалары ой-наар.

Турцияла дамчыды-га. 23.45 — 00.25 — ВЛКСМ-иниң XX съездинде.

ИЙНГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 — Эртеги гимнасти-

ка. Музыка. 7.30 — «Уч».

8.15 — Док. фильм. 9.10 — «Экин, музыка».

9.45 — «Малалар». 13.55 — 14.30 — ВЛКСМ-иниң XX съездинин ажыдакчымы.

ӨӨРЕНИРИН КҮЗЭЭННЕРГЕ

№ 11 профессионал-тех-нист ортук училище 1987-88 өөрдөткөсү чында өөрөнүкчилер чып алырын чарлар